

Kitap Tanıtımları:

Studies on Turkish-Jewish history: political and social relations, literature and linguistics. The Quincentennial papers, 1996 XXI-244 sayfa. Basıldığı yer New York ise de, esas basımevi İstanbul'da olup, naşir Amerika'dadır. A.V. 9623.

1992 yılında iki büyük olayın yıldönümü Akdeniz âleminde çok sayıda eserin yaratılmasına yol açtı: Kristof Kolomb'un ilk Amerika seyahatinin yanısıra Musevilerin İspanya'dan çıkarılmaları ve bunların çok büyük bir kısmının Osmanlı Devleti egemenliği altındaki topraklara hicretidir. Şimdi elimizde bulunan bu kitap, her zaman Türk dünyası ile bir arada yaşama ilkesini edinen Musevilerin, uzun ve geniş bir zaman/mekânı kapsayan olayını incelemekte ve çok çeşitli konulara değinmekte ve bu arada çok değerli bio/bibliografik bilgiler de ihtiva etmektedir. Bu bilgiler tarih, coğrafya, edebiyat, felsefe alanlarında yetinmeyip, günümüze kadar uzanmakta ve iki toplumun birarada yaşama ilkesini benimseyen ve bunu ilmi yönden de inceleyen kişileri tanıtmaktadır. Böylece geçmişini inceleyen eser kadar sonraki nesillere de malzeme yaratacak bir özellik kazanmıştır.

Kitabın esas çekirdeğini araştırmalar teşkil eder. Bunlar muhtelif zamanlarda verilmiş konferanslar olup, basılı duruma getirilmeleri sırasında yeterli bibliyografik notlar da eklenmiştir. Her bir tanesi de alanında yapılmış çalışmaları değerlendirip araştırma yapacaklara malzeme kazandırmaktadır. Öğrenilmesi zor diller arasında sayılan İbranice çok sınırlı sayıda ilim adamları tarafından, özellikle din tarihi için kaçınılmaz olduğu için modern zamanlar tarihi için bu dilde yazılı eserleri ancak Musevi asıllı kişilerin eserlerinden takip etmek mümkündür. Özellikle ticaret tarihi için önemli olan kayıtlar, iktisat tarihi üzerinde çalışan musevi asıllı ilim adamlarına özel bir imtiyaz kazandırır. Elimizde bulunan eserde de böyle imtiyaza sahip kişileri buluyoruz. Özellikle Türkiye'de konuşulan ve İbranice ile birlikte İspanyolca ve hatta Portekizce kelime ve kavramlarla dolu bir dili anlamak bu alanın mütehassıslarının becerisine bağlıdır. Elimizdeki kitapta da 1-88. sayfalar arasında 1991 yılı konferansları metinleri ve 112-192. sayfalar arasındaki 1992 yılı konuşmaları metinleri, Bizans devrinden başlayarak Türkiye Cumhuriyeti dönemine kadar İstanbul ve hinterlandındaki Musevilerin muhtelif davranışlarını ve bu arada Türk yönetimi ve toplumu ile olan ilişkilerine değinir. Her birisinin başlığı bile, ne kadar vazgeçilmez olduklarını gösterir. Dilcilik alanında bile yapılan araştırmalar ve günlük yaşam ile toplum ilişkilerini belirten özellikleri bizlere kazandıran bu makaleler hak etikleri yeri almaktadır.

Kitapta ayrılan özel bir bölüm ise manzum eserlere tahsis edilen gayretlerin ürünlerini ihtiva eder. İlişkilerin bir tek donuk görünüşlü vesika suretlerinden değil, fakat sıcak ve samimi görüşleri yansıtan edebî ürünler ile süslenmesi, bu alana verilen değeri gösterir. Bir tek Musevi asıllıların değil fakat Yunus Emre gibi insan duygularını mısralarında ifşa eden kişilere de yer verilmiş, orijinalleri ile birlikte anlaşılması için çağdaş dillere de aktarılmıştır.

Elimizdeki eserin değerli bir yanı da, bu alanlarda çalışan kişilere de yer vermesi, 500 yıllık tarihi olayı yaratanlar kadar, yazılı ve basılı hale gelmesini sağlayan kişilere de yer verilmiştir.

Bu eser ilmi çalışmalarda her zaman yerini alacaktır, tek kusuru düzenleyenlerin aşırı bir ekonomik durumu ön plana alıp estetik değere yer vermemeleridir: 500. yıl vesilesi ile sanat

kitaplarında gösterilen titizlik yayıncılara yeteri kadar itibar kazandırmış ise bu, bu eserde bulunan resim ve diğer görsel malzemenin solukluğu hoş karşılanmaz. Makalelerin sıralanmasında da bibliyografik titizlik çok eksiktir. Bununla beraber yaratan ve yayımlayanların gayretine teşekkür etmekten de geri durmamalıyız.

MAHMUT H. ŞAKİROĞLU